

UCHWAŁA NR XVII/127/2016
RADY POWIATU W NOWYM DWORZE GDAŃSKIM
z dnia 25 maja 2016 r.

w sprawie: przyjęcia sprawozdania z efektów pracy organizatora rodzinnej pieczy zastępczej za 2015 rok.

Na podstawie art. 4 ust. 1 pkt 3a i art. 12 pkt 11 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (tj. Dz. U. z 2015 r. poz. 1445 z późn. zm.) oraz art. 76 ust. 4, pkt 15 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej(tj. Dz. U. z 2016 r., poz. 575), uchwala się:

§ 1.

Przyjmuje się sprawozdanie z efektów pracy Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Nowym Dworze Gdańskim – organizatora rodzinnej pieczy zastępczej za 2015 rok w zakresie organizacji pieczy zastępczej, stanowiące załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2.

Wykonanie uchwały powierza się Zarządowi Powiatu w Nowym Dworze Gdańskim oraz Dyrektorowi Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Nowym Dworze Gdańskim.

§ 3.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady

(-)

Jacek Gross

UZASADNIENIE

Zgodnie z ustawą o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej organem odpowiedzialnym za realizację systemu pieczy zastępczej jest Starosta Nowodworski a bezpośrednio Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Nowym Dworze Gdańskim, które zostało wyznaczone na Organizatora rodzinnej pieczy zastępczej zgodnie z Zarządzeniem Nr 44/2011 Starosty Nowodworskiego z dnia 26 października 2011 r. w sprawie wyznaczenia organizatora rodzinnej pieczy zastępczej.

Na podstawie art. 76 ust. 4, pkt 15 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (tj. Dz. U. z 2016 r., poz. 575) Organizator rodzinnej pieczy zastępczej składa Staroście i Radzie Powiatu roczne sprawozdanie z efektów pracy w zakresie organizacji pieczy zastępczej.

Przedmiotowa uchwała została przygotowana zgodnie z założeniami „Strategii Rozwoju Powiatu Nowodworskiego na lata 2015-2024”, obszar priorytetowy: Kapitał ludzki i społeczny, cel strategiczny CS.2.1. Rozwinięty i w pełni wykorzystany kapitał ludzki, cel operacyjny: CO.2.1.2. Aktywizacja wykluczonych społecznie.

Mając powyższe na uwadze, przyjęcie wyżej wymienionego sprawozdania za 2015 rok jest zasadne.

Przewodniczący Rady

(-)

Jacek Gross

Załącznik do Uchwały Nr XVII/127/2016
Rady Powiatu w Nowym Dworze Gdańskim
z dnia 25 maja 2016 r.

**SPRAWOZDANIE Z EFEKTÓW PRACY
ORGANIZATORA
RODZINNEJ PIECZY ZASTĘPCZEJ
ZA 2015 ROK**

Nowy Dwór Gdański, maj 2016 r.

Zgodnie z ustawą o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej organem odpowiedzialnym za realizację systemu pieczy zastępczej jest Starosta Nowodworski a bezpośrednio Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Nowym Dworze Gdańskim, które zostało wyznaczone na Organizatora rodzinnej pieczy zastępczej zgodnie z Zarządzeniem Nr 44/2011 Starosty Nowodworskiego z dnia 26 października 2011 r. w sprawie wyznaczenia organizatora rodzinnej pieczy zastępczej.

Na podstawie art. 76 ust. 4, pkt 15 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (tj. Dz. U. z 2016 r., poz. 575) Organizator rodzinnej pieczy zastępczej składa Staroście i Radzie Powiatu roczne sprawozdanie z efektów pracy w zakresie organizacji pieczy zastępczej.

Szczegółowe zasady organizowania pomocy rodzinie zostały określone w ustawie o pomocy społecznej, oraz w ustawie o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Zapisy w ustawie wprowadziły szereg zmian w rodzinnej i instytucjonalnej pieczy zastępczej oraz zwiększyły monitoring rodzin zastępczych.

Rodzinie mającej trudności w wypełnianiu swoich zadań oraz dziecku z tej rodziny udziela się pomocy, w szczególności w formie:

- 1) poradnictwa rodzinnego;
- 2) terapii rodzinnej rozumianej, jako działania psychologiczne, pedagogiczne i socjologiczne, mające na celu przywrócenie zdolności do wypełniania jej zadań;
- 3) pracy socjalnej;
- 4) zapewnienia dzieciom opieki i wychowania poza rodziną.

Opieka nad dzieckiem w Powiecie Nowodworskim była realizowana w formie opieki rodzinnej i instytucjonalnej. Poniżej zostaną przedstawione rodzaje pieczy zastępczej i formy wsparcia dla rodzin.

Rodzinna piecza zastępcza:

- Rodzinny Dom Dziecka;
- rodziny zawodowe;
- rodziny niezawodowe;
- rodziny spokrewnione.

Formy wsparcia dla rodzin zastępczych:

- poradnictwo specjalistyczne;
- grupa wsparcia dla rodzin zastępczych oraz dla dzieci przebywających w rodzinach zastępczych, w roku 2015 realizowane były dwie grupy wsparcia dla dzieci oraz rodziców zastępczych, które trwały od miesiąca kwietnia do grudnia 2015 roku;
- rodziny zastępcze objęte są wsparciem koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej;
- szkolenia rodzin zastępczych w ramach podnoszenia kwalifikacji i kompetencji rodziców zastępczych;
- przygotowanie kandydatów na rodziny zastępcze, opiniowanie, kwalifikowanie oraz skierowanie na badania i po wstępnej weryfikacji na szkolenie dla rodzin zastępczych niezawodowych;
- mieszkania chronione dla wychowanków opuszczających rodziny zastępcze oraz placówki opiekuńczo – wychowawcze.

Zgodnie z art. 77 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej rodziny zastępcze i rodzinne domy dziecka obejmuje się opieką koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej.

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Nowym Dworze Gdańskim, jako Organizator Rodzinnej Pieczy Zastępczej, objął większość rodzin zastępczych opieką koordynatora. Natomiast w stosunku do rodzin zastępczych i rodzinnego domu dziecka, nieobjętych opieką koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej zadania koordynatora wykonywał starszy specjalista pracy z rodziną.

Instytucjonalna Piecza Zastępcza:

Powiat Nowodworski w ramach zadania zleconego w roku 2015 prowadził dwie placówki opiekuńczo – wychowawcze typu socjalizacyjnego.:

1. Dom w Liniewku Kaszubskim, placówka opiekuńczo – wychowawcza prowadzona przez Fundację „ Rodzina Nadziei” z siedzibą w Gdańsku. W tej placówce przebywała w minionym roku czwórka dzieci. Zadanie zlecone przez Powiat Nowodworski na podstawie zawartej umowy wygasło z dniem 31.12.2015 roku.
2. Dom dla Dzieci w Nowym Dworze Gdańskim, placówka opiekuńczo – wychowawcza typu socjalizacyjnego prowadzona przez Fundację „ Rodzinny Gdańsk” z siedzibą w Gdańsku. W roku 2015 w tej placówce przebywało 14 dzieci.

Rodzinna opieka zastępcza

Władza rodzicielska to obowiązki i uprawnienia rodziców względem dziecka. Powinna być ona wykonywana tak, jak wymaga tego dobro dziecka i interes społeczny. Oznacza to, że rodzice zobowiązani są szanować prawa dziecka. Muszą też liczyć się z możliwością ingerencji ze strony państwa, gdy będą tej władzy nadużywać lub nienależycie ją wykonywać.

W sytuacjach kryzysowych, gdy rodzina nie jest w stanie poradzić sobie z problemami; nie może, nie potrafi, bądź nie chce zajmować się dzieckiem zachodzi konieczność udzielenia pomocy, wsparcia zewnętrznego lub interwencji. W takiej sytuacji, w myśl konstytucyjnej zasady pomocniczości, dziecko ma prawo do pomocy, w tym umieszczenie w pieczy zastępczej: „Dziecko pozbawione opieki rodzicielskiej ma prawo do opieki i pomocy władz publicznych”, tak stanowi Konstytucja RP (art. 72 ust. 2). Konwencja o prawach dziecka zobowiązuje do "zapewnienia specjalnej ochrony i pomocy dzieciom czasowo lub stale pozbawionym środowiska rodzinnego lub nie mogącym, ze względu na swe dobro, w nim przebywać" (art. 20) . Przepisy te podkreślają rangę i znaczenie praw dziecka, w tym umieszczenie w pieczy zastępczej.

Granicą prawną interwencji w rodzinie jest przekonanie, że zostało naruszone dobro dziecka lub przepisy rangi ustawy. Jednak zanim dojdzie do interwencji w rodzinie ma ona prawo oczekiwać, że ktoś w porę dostrzeże jej problemy i udzieli adekwatnej pomocy. Rodzice powinni być wspierani we wszystkich działaniach dotyczących dziecka, przez publiczne lub niepubliczne instytucje, jednostki pomocy społecznej, Sądy, Poradnie Psychologiczne – Pedagogiczne, władzę administracyjną lub w wymaganych przypadkach Rzecznika Praw Dziecka.

Sprawą nadrzędną jest najlepsze zabezpieczenie interesów dziecka (art. 3 Konwencji o prawach dziecka). W sytuacji, gdy dziecko jest pozbawione opieki ze strony rodziców albo nie są oni zdolni należycie z tej opieki się wywiązywać, obowiązkiem państwa jest uwzględnić podmiotowość dziecka oraz szanować jego prawo, w tym do opieki zastępczej. Rodzinne formy opieki zastępują tę pierwotnie sprawowaną przez rodziców. Są to rodziny zastępcze oraz placówki opiekuńczo-wychowawcze typu rodzinnego.

Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej zapewnia dzieciom, które na podstawie postanowienia Sądu lub odebrane w trybie interwencyjnym zostają umieszczone w:

- rodzinie zastępczej spokrewnionej;
- rodzinie zastępczej niezawodowej;
- rodzinie zastępczej zawodowej o charakterze pogotowia rodzinnego;
- rodzinie zastępczej zawodowej specjalistycznej;
- placówce opiekuńczo - wychowawczej typu socjalizacyjnego.

Prawo dziecka do pieczy zastępczej jest prawem subsydiarnym wobec prawa dziecka do życia w rodzinie. Trwałe umieszczenie dziecka w pieczy zastępczej jest sytuacją wyjątkową. Podstawowe standardy i zasady prawa dotyczące dziecka pozbawionego opieki rodzicielskiej powinny być punktem odniesienia i podstawą (wartościującą) systemu pomocy rodzinie oraz budowy systemu opieki nad dzieckiem.

Przepisy prawa stanowią, że dzieciom pozbawionym częściowo lub całkowicie opieki rodzicielskiej Starosta zapewnia opiekę i wychowanie w rodzinie zastępczej. Umieszczenie dziecka w rodzinie zastępczej następuje na mocy postanowienia sądu rodzinnego. Rodziny zastępcze zapewniają dziecku warunki rozwoju i wychowania odpowiednie do jego stanu zdrowia i poziomu rozwoju.

Tabela 1. Rodziny zastępcze spokrewnione z dzieckiem, niezawodowe i zawodowe w Powiecie Nowodworskim

Lata	2012	2013	2014	2015
Rodziny zastępcze spokrewnione	31	40	31	30
Rodziny zastępcze niezawodowe	14	18	10	10
Rodziny zastępcze zawodowe	3	2	2	3
Pogotowie rodzinne	1	1	1	1
Rodzinny dom dziecka	2	1	1	1
Ogółem	51	62	45	45

Źródło: opracowanie własne

Tabela 2. Liczba dzieci umieszczonych w rodzinach spokrewnionych, niezawodowych i zawodowych z Powiatu Nowodworskiego

Dzieci umieszczone w rodzinie zastępczej:	2012	2013	2014	2015
spokrewnionej	48	53	47	48
niezawodowej	25	16	15	14
zawodowej	15	8	7	9
zawodowej pełniącej funkcję pogotowia rodzinnego	7	4	6	3
rodzinny dom dziecka	15	7	7	8
Ogółem	110	88	82	82

Źródło: opracowanie własne

W przeważającej części rodziny zastępcze spokrewnione z dzieckiem ustanawiane są w osobach dziadków. Sądy ustanawiając dla dziecka rodzinę zastępczą przede wszystkim kierują się dobrem dziecka i jego związkiem emocjonalnym z najbliższą rodziną. We wszystkich możliwych przypadkach pierwszeństwo do sprawowania opieki zastępczej mają rodziny spokrewnione z dzieckiem. Często jednak one same wymagają wsparcia i pomocy w należyтым sprawowaniu opieki, bowiem zdarza się, że

są to rodziny, które wcześniej były niewydolne wychowawczo i nie umiały właściwie wychować własnych dzieci. Dlatego od lat w środowisku osób zajmujących się omawianą problematyką podnoszą się głosy o konieczności zmiany takiej sytuacji.

Należy podejmować działania w kierunku przesuwania wskazanych wyżej proporcji na korzyść rodzin zastępczych niezawodowych i zawodowych. Jednak dla dobra dziecka najlepiej jest, kiedy pozostanie ono w najbliższej rodzinie. Tym kierują się Sądy, kuratorzy oraz pracownicy socjalni i asystenci rodziny.

Na terenie Powiatu Nowodworskiego nie funkcjonują jak dotąd rodziny zastępcze zawodowe specjalistyczne. Istnieje potrzeba utworzenia zawodowej rodziny zastępczej specjalistycznej, która posiadałaby odpowiednie kwalifikacje do opieki i wychowywania dziecka niepełnosprawnego, która byłaby przygotowana do profesjonalnego wypełniania obowiązków rodzinnych wobec dziecka z problemami oraz dysfunkcjami. W 2015 roku nie zgłosili się żadni chętni kandydaci, którzy chcieliby pełnić funkcję rodziny zastępczej specjalistycznej.

Przewaga rodzin zastępczych spokrewnionych nad niespokrewnionymi wynika z faktu, że coraz mniej osób zgłasza się na szkolenia dla kandydatów na rodziny zastępcze niezawodowe, które w przyszłości będą mogły pełnić funkcję rodziny zastępczej zawodowej.

Widoczna jest różnica między liczbą osób zgłaszających wolę pozostania rodziną zastępczą, a liczbą osób, które biorą udział w szkoleniu i to szkolenie kończą. Najczęściej powodem rezygnacji ze szkolenia jest niewystarczająca motywacja osób oraz brak determinacji.

Rodziny zastępcze niezawodowe są najbardziej pożądaną formą opieki zastępczej. Rodzicami zastępczymi są osoby przeszkolone, posiadające wiedzę i umiejętności potrzebne do pełnienia funkcji rodzinnej opieki zastępczej.

Najliczniejszą grupą opiekunów zastępczych są osoby w wieku 41 – 60 lat. Na uwagę zasługuje dość duża liczba opiekunów w podeszłym wieku, po 60 roku życia. Rodziny te muszą być w obszarze szczególnego zainteresowania pomocy społecznej jak sądu rodzinnego. Bardzo często w odniesieniu do tej grupy rodzin wprowadzony jest koordynator rodzinnej pieczy zastępczej oraz wsparcie asystenta rodziny oraz pracownika socjalnego z ramienia Ośrodków Pomocy Społecznej. Poważnym utrudnieniem we wspieraniu tych rodzin jest brak zrozumienia przez rodziców zastępczych aktualnych problemów umieszczonych dzieci. Dzieci trafiające do systemu pieczy zastępczej w większej mierze prezentują symptomy niedostosowania społecznego. Dużą trudnością jest brak na terenie powiatu dostępu do specjalistów oraz terapii i socjoterapii dla dzieci i młodzieży oraz psychiatry dla dzieci.

Tabela 3. Dzieci umieszczone w rodzinach zastępczych według wieku

Wiek dziecka	Liczba dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej w roku 2015
0-3	9
4-6	12
7-13	45
14-18	16
Ogółem	82

Źródło: opracowanie własne

Najliczniejszą grupę dzieci umieszczonych w rodzinach zastępczych stanowią dzieci w wieku 7 – 13 lat (ponad 50 % ogółu umieszczonych dzieci).

Obserwuje się, iż do rodzin zastępczych i placówek opiekuńczo – wychowawczych trafiają dzieci z rodzin z wieloma sprzężonymi problemami. Wśród dysfunkcji rodzin, z których zachodzi potrzeba odebrania dzieci ze środowiska rodziny biologicznej można wymienić: długotrwałe bezrobocie, alkoholizm i inne uzależnienia, niezaradność życiową, upośledzenia i choroby (w tym psychiczne), przemoc w rodzinie.

W okresie sprawozdawczym 26 dzieci z terenu powiatu nowodworskiego przebywało na terenie innego powiatu w tym, 25 dzieci w rodzinnej formie pieczy zastępczej, jedno dziecko w pieczy instytucjonalnej. Natomiast 6 dzieci z innych powiatów przebywało w zastępczych formach opieki w powiecie nowodworskim.

Tabela 4. Liczba dzieci w innych powiatach przebywających w pieczy zastępczej rodzinnej i instytucjonalnej w roku 2015

Lp.	Miejsce pochodzenia dziecka	Pieczna rodzinna	Pieczna instytucjonalna	Razem
1.	Powiat Malborski	2	1	3
2.	Miasto Szczecin	1	0	1
3.	Powiat Toruński	1	0	1
4.	Powiat Gdański	3	0	3
5.	Powiat Wałbrzyski	1	0	1
6.	Miasto Łódź	1	0	1
7.	Gmina Miasto Gdańsk	2	0	2
8.	Powiat Sztumski	3	0	3
9.	Powiat Jędrzejowski	1	0	1

10.	Powiat Elbląg	2	0	2
11.	Gmina Miasto Elbląg	4	0	4
12.	Powiat Starogardzki	4	0	4
		25	1	26

Źródło: opracowanie własne

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w swoich zadaniach własnych ma obowiązek nadzoru i wsparcia nad rodzinami zastępczymi. Natomiast jednym z głównych zadań OPS jest praca z rodziną biologiczną, która realizowana jest obecnie poprzez pracowników socjalnych i asystentów rodziny. W sytuacji kryzysu praca ta jest trudna i długotrwała. Zmiana w wielu wypadkach jest niemożliwa ze względu na długotrwały proces powodujący pogłębianie się zachowań patologicznych. Dlatego też praca z rodziną powinna być rozpoczęta wcześniej poprzez profilaktykę, zanim dojdzie do sytuacji kryzysowej.

Koordynatorzy rodzinnej pieczy zastępczej oraz starszy specjalista pracy z rodziną regularnie, w swojej codziennej pracy, współpracują z asystentami rodzin zatrudnionymi w Ośrodkach Pomocy Społecznej na terenie Powiatu Nowodworskiego. W każdej z pięciu gmin, które wchodzi w skład Powiatu zatrudniony jest asystent rodziny.

Zapewnienie opieki i wychowania dzieciom w placówkach opiekuńczo- wychowawczych

Dzieciom pozbawionym częściowo lub całkowicie opieki rodzicielskiej powiat zapewnia opiekę i wychowanie w całodobowych placówkach opiekuńczo-wychowawczych. Poniżej wskazano liczbę dzieci przebywających w placówkach opiekuńczo – wychowawczych na przełomie lat 2012 -2015. Widoczny jest znaczny wzrost dzieci umieszczonych w placówkach opiekuńczo – wychowawczych.

Tabela 5. Dzieci z terenu Powiatu Nowodworskiego przebywające w placówkach opiekuńczo-wychowawczych w latach 2012 – 2015, niezależnie od długości pobytu dziecka w placówce

Rok	Liczba umieszczonych dzieci
2012	9
2013	9
2014	20
2015	21

Źródło: opracowanie własne

Wychowankowie rodzin zastępczych osiągają zdecydowanie wyższy poziom wykształcenia od wychowanków placówek opiekuńczo – wychowawczych. Mają większą motywację i determinację w podejmowaniu i kontynuowaniu nauki na różnych szczeblach, a przy tym cechują się większą odpowiedzialnością i konsekwencją w dążeniu do ukończenia nauki.

Po usamodzielnieniu się wychowankowie rodzin zastępczych i placówek opiekuńczo-wychowawczych najczęściej wracają do środowiska rodzin biologicznych, rzadziej rozpoczynają życie na własny rachunek poprzez podjęcie zatrudnienia, zamieszkania w wynajętym mieszkaniu, domu. Na terenie Powiatu Nowodworskiego pełnoletni wychowankowie opuszczający rodziny zastępcze oraz placówki opiekuńczo - wychowawcze mają możliwość uzyskania pomocy w formie możliwości zamieszkania w mieszkaniach chronionych, które znajdują się w Nowym Dworze Gdańskim. Prowadzone przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie W roku 2015 w mieszkaniach chronionych mieszkało troje wychowanków, którzy opuścili pieczę zastępczą.

W ramach prowadzonej szeroko rozumianej pracy z rodziną, koordynatorzy rodzinnej pieczy zastępczej oraz pozostali pracownicy mający kontakt z rodziną, rodzicami biologicznymi i innymi podopiecznymi przebywającymi w instytucjonalnej pieczy zastępczej. Podejmuje się działania mające na celu podniesienie kompetencji rodzin zastępczych oraz wsparcia zgodnie z indywidualnymi potrzebami dziecka i członków rodziny. Do tych zadań należało:

1. Wsparcie dla bezrobotnych podopiecznych rodziców biologicznych, realizowane poprzez doradztwo psychologiczne, ze szczególnym uwzględnieniem wychowanków rodzin zastępczych i placówek opiekuńczo-wychowawczych.
2. Prowadzenie dla rodzin zastępczych i rodzin naturalnych porad psychologicznych i terapii podtrzymujących, konsultacji indywidualnych przypadków w środowisku.
3. Praca z rodzinami zastępczymi, z dzieckiem i z rodzinami biologicznymi w celu przygotowania dziecka do powrotu do rodziców naturalnych.
4. Przyjmowanie interesantów i świadczenie im usług w zakresie poradnictwa specjalistycznego poprzez realizowanie procesów diagnozowania, profilaktyki oraz terapii podtrzymującej.
5. Prowadzenie grup wsparcia oraz przeprowadzanie badań psychologicznych dla rodzin zastępczych oraz konsultacji psychologicznych dla rodziców biologicznych.
6. Wsparcie rodziców biologicznych nieletnich, którzy zostają na podstawie Postanowienia Sądu umieszczeni w placówkach resocjalizacyjnych, oraz udzielenie pomocy wychowankom opuszczającym placówki resocjalizacyjne.

7. Regularne wizyty w środowisku, spotkania dotyczące oceny zasadności pobytu dzieci w pieczy zastępczej odbywające się zgodnie z terminami określonymi w ustawie o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.

Odpłatność rodziców biologicznych za pobyt dzieci w pieczy zastępczej

Rodzice biologiczni małoletnich umieszczonych w pieczy zastępczej zobowiązani są do ponoszenia odpłatności za pobyt dziecka w pieczy zastępczej. W roku 2015 na podstawie wysłanych zawiadomień o wszczęciu postępowania i po zbadaniu sytuacji materialno – bytowej rodziców zobowiązanych do odpłatności za pobyt dziecka przebywającego w pieczy zastępczej, wystawiono łącznie 122 decyzje w tym:

1. Decyzji ustalających odpłatność - **18**
2. Decyzji umarzających odpłatność - **9**
3. Decyzje odstąpienia od odpłatności - **92**
4. Decyzje zmieniające o odpłatności - **3**

Łącznie w sprawie rodziców biologicznych wystawiono **25** upomnień, **4** wezwania do zapłaty, wystawiono **10** zawiadomień o wszczęciu postępowania, **12** tytułów egzekucyjnych oraz **27** zgłoszeń do BIG. Z tytułu odpłatności rodziców biologicznych na podstawie wydanych decyzji administracyjnych do PCPR wpłynęło **5.295,66 zł**.

Wspieranie rodzicielstwa zastępczego

Występowanie wyuczonej bezradności jest związane z takimi współczesnymi problemami społecznymi, jak bieda, bezrobocie i przemoc w rodzinie. Społeczne i indywidualne konsekwencje wyuczonej bezradności można łagodzić odpowiednimi oddziaływaniami profilaktycznymi i terapeutycznymi, które powinny być stosowane w wychowaniu oraz – bezpośrednio i pośrednio – w pracy socjalnej.

Wyuczona bezradność prowadzi do zjawiska sieroctwa społecznego, które związane jest ze stanem pozbawienia dzieci, trwale lub przejściowo szans wychowywania we własnej rodzinie, ze względu na brak odpowiednich warunków opiekuńczo – wychowawczych. Problem sieroctwa społecznego nie jest zjawiskiem nowym. Smutnym i znamienym jest fakt, iż obecnie sieroty społeczne w coraz większym stopniu pochodzą z rodzin dysfunkcyjnych, w których panuje niewłaściwa atmosfera, konflikty rodzinne, błędy wychowawcze, brak odpowiedzialności za dzieci, zerwane są więzi uczuciowe między członkami rodziny, a szczególnie z dzieckiem. Widoczne jest nowe

zjawisko powstałe na przestrzeni kilku lat, euro sieroctwo. Małoletni pozostają w początkowym okresie pod opieką dziadków, wujostwa oraz rodzeństwa. Brak możliwości opieki przez rodziców nad dzieckiem skłania opiekunów do podjęcia decyzji o byciu rodzicem zastępczym. Na dezintegrację rodziny wpływa również zła sytuacja materialna, mieszkaniowa, narastająca frustracja spowodowana brakiem zatrudnienia. Bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych niejednokrotnie jest podstawą do organizowania zastępczych form opieki nad dzieckiem.

Dziecku pozbawionemu całkowicie lub częściowo opieki rodzicielskiej zapewnia się opiekę i wychowanie w rodzinie zastępczej. Rodzina zastępcza zapewnia dziecku warunki rozwoju i wychowania odpowiednie do jego stanu zdrowia i poziomu rozwoju, w tym:

1. odpowiednie warunki bytowe;
2. możliwości rozwoju fizycznego, psychicznego i społecznego;
3. możliwości zaspokojenia indywidualnych potrzeb dziecka;
4. możliwość właściwej edukacji i rozwoju zainteresowań;
5. odpowiednie warunki do wypoczynku i organizacji czasu wolnego.

Dzieci i młodzież częściowo lub całkowicie pozbawione opieki rodzinnej wymagają pomocy poprzez zorganizowanie im opieki zastępczej. Przyjęte rozwiązania ustawowe kładą szczególny nacisk na rozwijanie rodzinnych form opieki zastępczej tj. tworzenie niezawodowych rodzin zastępczych, zawodowych rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka.

Zastępcze, rodzinne formy opieki nad dzieckiem są najlepszym rozwiązaniem w przypadku, gdy dziecko pozbawione jest możliwości rozwoju w swojej naturalnej rodzinie. Zabezpieczają one w sposób właściwy potrzeby emocjonalne dziecka, potrzebę miłości, przynależności, poczucia bezpieczeństwa. Ponadto wychowywanie się w warunkach rodzinnych umożliwia dzieciom wszechstronne przygotowanie się do samodzielnego, odpowiedzialnego życia.

Sposób realizacji działań przez dział pieczy zastępczej w roku 2015:

1. Promowanie w mediach i prasie lokalnej idei rodzicielstwa zastępczego.
2. Rozwój współpracy lokalnych instytucji działających na rzecz rodziny mających na celu pozyskiwanie kandydatów do sprawowania rodzinnych form opieki zastępczej.
3. Organizowanie szkoleń dla kandydatów na rodziców zastępczych.
4. Tworzenie i rozwój rodzin zastępczych zawodowych i niezawodowych.
5. Stworzenie, co najmniej jeszcze jednej rodziny zastępczej pełniącej funkcję pogotowia rodzinnego, obecnie funkcjonuje jedna. Jest to rodzina zastępcza zawodowa z wieloletnim stażem. Analizując

sytuację tej rodziny należy stwierdzić, iż wiek rodziców zastępczych znacznie obniża ich predyspozycje do pełnienia właściwej opieki nad dziećmi.

6. Wspieranie rodziców zastępczych w prawidłowym wypełnianiu powierzonej im funkcji opiekuńczo-wychowawczej.
7. Kontynuacja grupy wsparcia dla rodzin zastępczych oraz dla dzieci z rodzin zastępczych.
8. Praca z rodziną biologiczną dziecka przebywającego w placówce opiekuńczo-wychowawczej lub rodzinie zastępczej w celu powrotu dziecka do rodziny.
9. Stała współpraca wychowawców placówek z asystentami rodziny.
10. Wzmacnianie więzi dzieci przebywających w rodzinach zastępczych i placówkach opiekuńczo – wychowawczych z ich rodzinami biologicznymi.
11. Opracowywanie i realizacja programów mających na celu przywrócenie rodzinom naturalnym funkcji wychowawczej, społecznej i ekonomicznej.
12. Stworzenie systemu współpracy i komunikacji pomiędzy organizacjami i instytucjami świadczącymi pomoc dziecku i rodzinie.
13. Rozwój wolontariatu na rzecz pomocy dzieciom i młodzieży.
14. Upowszechnienie roli i znaczenia rozwoju rodzinnych form opieki zastępczej poprzez obchody Dnia Rodzicielstwa Zastępczego i promowanie zastępczych form opieki np. podczas festynów rodzinnych, pikników rodzinnych itp.

W roku 2015 zostały przeszkolone rodziny spokrewnione, które posiadają, już dzieci w rodzinie zastępczej oraz pozyskano nowych kandydatów na rodziny zastępcze.

1. Pozyskano dwie rodziny, jako kandydatów na rodziny niezawodowe, w tym jedna rodzina ukończyła szkolenie dla rodzin zastępczych, wstrzymano 1 procedurę kwalifikacyjną z powodu zdarzeń losowych;
2. Liczba powołanych rodzin zastępczych zawodowych w powiecie – 1.

Pomoc dzieciom przebywającym w placówkach opiekuńczo – wychowawczych, rodzinach zastępczych i opuszczającym rodzinne formy wychowania

W założonym systemie opieki nad dzieckiem i rodziną należy uwzględnić szereg działań mających na celu jak najlepsze przygotowanie wychowanków do samodzielnego życia po opuszczeniu placówki opiekuńczo – wychowawczej i rodziny zastępczej. Efektywne przygotowanie wychowanków do samodzielnego, dorosłego życia od chwili umieszczenia w placówce oraz rodzinie zastępczej ma w przyszłości zapobiec ich wykluczeniu społecznemu.

Sposób realizacji działań:

1. Praca socjalna z wychowankami rodzin zastępczych i placówek opiekuńczo - wychowawczych.
2. Zapewnienie poradnictwa: psychologicznego, pedagogicznego, prawnego dla rodzin zastępczych i rodziców biologicznych.
3. Zapewnienie pomocy usamodzielniającym się wychowankom rodzin zastępczych, placówek opiekuńczo-wychowawczych, młodzieżowych ośrodków wychowawczych, poprzez:
  - a) przyznawanie pomocy pieniężnej na usamodzielnienie i kontynuowanie nauki oraz pomocy rzeczowej na zagospodarowanie;
  - b) kontynuowanie oferty mieszkań chronionych dostępnych dla usamodzielniających się wychowanków.
4. Zorganizowanie grupy edukacyjno-wspierającej dla usamodzielniających się wychowanków.
5. Pomoc usamodzielnianym się wychowankom pieczy zastępczej w uzyskaniu zatrudnienia poprzez współpracę z Powiatowym Urzędem Pracy w Nowym Dworze Gdańskim.
6. Aktywizacja bezrobotnych wychowanków, nauka umiejętności poruszania się po rynku pracy.
7. Współpraca z organizacjami pozarządowymi w celu wspierania wychowanków.
8. Nadzór nad procesem usamodzielniania wychowanków, którzy opuszczają placówki opiekuńczo- wychowawcze i rodziny zastępcze.
9. Monitorowanie wychowanków usamodzielniających się poprzez analizę Indywidualnych Programów Usamodzielnienia, realizacja tych planów nadzorowana jest przez pracownika zajmującego się usamodzielnianymi wychowankami.

Koordynatorzy rodzinnej pieczy zastępczej

W Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Nowym Dworze Gdańskim, w Zespole rodzinnej pieczy zastępczej zatrudnionych jest trzech koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej w tym, jeden młodszy koordynator oraz starszy specjalista pracy z rodziną.

Dwa razy w roku sporządzane są sprawozdania do Sądów Rodzinnych o funkcjonowaniu rodziny zastępczej, gdzie zawiera się wszystkie informacje na temat aktualnej sytuacji socjalno – bytowej rodziny oraz sytuacji umieszczonego w niej małoletniego dziecka.

Koordynatorzy rodzinnej pieczy zastępczej planują i organizują pracę własną, wytyczają zadania priorytetowe i skupiają uwagę na rezultatach, które chcą osiągnąć. Koordynatorzy sporządzają plany pomocy dziecku, oraz oceny sytuacji dzieci umieszczonych w rodzinnej pieczy zastępczej,

przygotowują również kwartalny plan pracy, w którym określają częstotliwość wizyt w zależności od potrzeb oraz aktualnej sytuacji w rodzinach zastępczych.

Koordynatorzy pełnią w rodzinie funkcje wspierające i kontrolne. W ramach funkcji wspierającej koordynatorzy:

- udzielają pomocy rodzinom zastępczym i prowadzącym rodzinne domy dziecka w realizacji zadań wynikających z pieczy zastępczej;
- współpracują z asystentem rodziny w celu opracowania planu pracy z rodziną, który jest skoordynowany z planem pomocy dziecku umieszczonego w pieczy zastępczej;
- zapewniają dzieciom umieszczonym w rodzinach zastępczych oraz rodzinnych domach dziecka dostęp do specjalistycznej pomocy, w tym psychologicznej, reedukacyjnej oraz rehabilitacyjnej;
- udzielają wsparcia pełnoletnim wychowankom rodzinnych form pieczy zastępczej.

Funkcja kontrolna, polega na:

- udziale w ocenie sytuacji dziecka umieszczonego w rodzinie zastępczej oraz w rodzinnym domu dziecka;
- prowadzeniu spotkań dotyczących ocen rodziny zastępczej oraz prowadzącego rodzinne domy dziecka;
- informowaniu organizatora rodzinnej pieczy zastępczej o wszelkich nieprawidłowościach występujących w rodzinie zastępczej oraz rodzinnych domach dziecka.

Młodszy koordynator rodzinnej pieczy zastępczej sprawował koordynaturę w pięciu rodzinach zastępczych. Cztery rodziny to rodziny spokrewnione oraz jedna rodzina niezawodowa. Łącznie w pięciu rodzinach zastępczych przebywało w 2015 roku sześcioro małoletnich dzieci. Zostało opracowanych 12 planów pomocy dziecku oraz 12 ocen sytuacji dziecka. Rodziny zastępcze w razie potrzeby mają dostęp do specjalistycznej pomocy. Z pomocy prawnej skorzystała jedna rodzina oraz jedno dziecko z tych rodzin uczestniczyło w grupie wsparcia dla dzieci z rodzin zastępczych. Młodszy koordynator rodzinnej pieczy zastępczej w roku 2015 sporządził, 1 ocenę rodziny zastępczej z efektem pozytywnym. Dwie rodziny otrzymały pomoc zgodnie ze złożonymi wnioskami tj. przyznano pomoc na dofinansowanie do wypoczynku dziecka poza miejscem zamieszkania oraz świadczenie na pokrycie wydatków z powodu wystąpienia zdarzeń losowych. W 2015 roku młodszy koordynator skierował dwa wnioski o zasądzenie alimentów od rodziców biologicznych na rzecz małoletnich przebywających w rodzinnej pieczy zastępczej.

Koordinator rodzinnej pieczy zastępczej (1) w 2015 roku obejmował swoją pomocą łącznie 15 rodzin zastępczych. W ciągu roku kalendarzowego 4 rodziny zostały rozwiązane z różnych przyczyn oraz 4 rodziny zostały zawiązane i na ich wniosek zostały objęte wsparciem koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej. Łącznie w tych rodzinach jest umieszczonych 40 dzieci. W 2015 roku w ramach wykonywanych zadań koordynator sporządził 61 planów pomocy dziecku oraz 61 okresowych ocen sytuacji dziecka i 6 kwestionariuszy oceny rodziny zastępczej z efektem pozytywnym. Rodziny objęte pomocą koordynatora skorzystały z pomocy specjalistycznej. Siedem rodzin skorzystało z konsultacji psychologicznych, jedna rodzina skorzystała z pomocy prawnej oraz 11 dzieci uczęszczało na grupę wsparcia dla dzieci z rodzin zastępczych. Sukcesem w roku 2015 był powrót trójki dzieci do rodziców biologicznych. Koordinator rodzinnej pieczy zastępczej sporządził 4 pozytywne opinie w związku ze złożonymi wnioskami o przyznanie pomocy finansowej z tytułu jednorazowego świadczenia pieniężnego oraz 1 negatywną opinię w związku ze złożonym wnioskiem przez rodzinę na zakup pralki. Ponadto pozytywnie rozpatrzono wniosek o dofinansowanie do wypoczynku poza miejscem zamieszkania dla dwójki małych dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej. W 2015 roku koordynator skierował do Sądów Rodzinnych 4 wnioski o zasądzenie alimentów na rzecz dzieci przebywających w rodzinach zastępczych.

Koordinator rodzinnej pieczy zastępczej (2) w roku 2015 objął swoją pomocą 16 rodzin zastępczych, w których łącznie przebywało 35 małych dzieci. We współpracy z rodzinami zastępczymi oraz asystentami rodzin, koordynator wykonał 44 plany pomocy dziecku oraz sporządził 51 ocen sytuacji dziecka umieszczonego w rodzinnej pieczy zastępczej. Koordinator wykonał 3 oceny rodzin zastępczych z oceną pozytywną. Udzielono również wsparcia jednej z rodzin spokrewnionych, przeprowadzono badanie psychologiczne, oraz skierowano prowadzącą rodzinę na konsultację psychiatryczną. Prowadząca rodzinę zastępczą otrzymała zaświadczenie lekarza psychiatry o braku przeciwwskazań do pełnienia funkcji rodziny zastępczej. Specjalistyczną pomoc prawną otrzymały cztery rodziny zastępcze, natomiast z pomocy psychologicznej skorzystało pięć rodzin. Koordinator sporządził 7 pozytywnych opinii dotyczących jednorazowej pomocy finansowej w związku z przyjęciem dziecka do rodziny zastępczej.

Zespół rodzinnej pieczy zastępczej realizował zadania zawarte w ustawie o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, przeprowadzał badania psychologiczne oraz wydawał opinie pedagogiczne na temat funkcjonowania rodzin zastępczych.

Końcowym procesem, który jest efektem pracy koordynatorów jest przedstawienie rocznych sprawozdań z pracy koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej, na których podstawie sporządza się sprawozdania z efektów pracy Organizatora Rodzinnej Pieczy Zastępczej.

Doskonalenie zawodowe kadr jednostek pomocy społecznej i innych podmiotów w zakresie pomocy dziecku i rodzinie

Dokonujące się zmiany dotyczące roli pomocy społecznej oraz sposobów rozwiązywania problemów wymagają systematycznego kształcenia i doskonalenia umiejętności kadr pomocy społecznej oraz podmiotów z nią współpracujących (nauczyciele szkół na terenie powiatu, pracownicy Poradni Psychologiczno - Pedagogicznej oraz funkcjonariusze Zespołu ds. prewencji kryminalnej nieletnich i patologii). Jest to warunek niezbędny w celu właściwej realizacji ustawowych zadań w zakresie pomocy dziecku i rodzinie.

Koordynatorzy realizują swoje zadania poprzez wizyty w terenie, odwiedzają rodziny zastępcze, gdzie prowadzą rozmowy na temat występowania u dzieci ewentualnych problemów opiekuńczo – wychowawczych, zdrowotnych czy edukacyjnych. Regularnie zgodnie z terminem ustawowym dokonują oceny funkcjonowania rodzin zastępczych.

W roku 2015 koordynatorzy rodzinnej pieczy zastępczej wytypowali rodziny zastępcze do udziału w szkoleniach organizowanych przez Organizatora Rodzinnej Pieczy Zastępczej. Zorganizowano dwa szkolenia:

1. W dniu 20.11.2015 r. odbyło się szkolenie, w którym wzięło udział **31** osób. Tematyka szkolenia:
  - Diagnoza i przeciwdziałanie przemocy – dziecko, jako ofiara;
  - Problematyka stosowania środków psychoaktywnych przez dzieci i młodzież;
  - Rozwój psychoseksualny dzieci i młodzieży;
  - Traumatyczne wydarzenia w życiu dziecka – zaburzenia zachowania i emocji;
  - Świat dziecka trafiającego do systemu pieczy zastępczej;
  - Trening w budowaniu więzi z dzieckiem.

Wszyscy uczestnicy szkolenia otrzymali zaświadczenia potwierdzające udział w szkoleniu.

2. W dniu 23.11.2015 r. odbyło się szkolenie o tematyce: „ *Jak skutecznie komunikować się z własnym dzieckiem?*” były to zajęcia warsztatowe przeznaczone dla rodziców zastępczych.

Koordynatorzy rodzinnej pieczy zastępczej mają możliwość podnoszenia kompetencji poprzez udział w szkoleniach.

Sposób realizacji działań:

1. Podniesienie, jakości świadczonych usług w zakresie pomocy społecznej oraz doskonalenie kadr jednostek pomocy społecznej poprzez:
  - a) udział w szkoleniach, konferencjach w zakresie specjalistycznej pomocy dziecku i rodzinie,
  - b) opracowywanie projektów umożliwiających pozyskanie środków finansowych na podnoszenie kwalifikacji koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej.
2. Organizowanie cyklicznych spotkań pracowników służb społecznych, instytucji i organizacji pozarządowych związanych z pomocą społeczną w celu wymiany opinii i doświadczeń związanych z pracą na rzecz rodziny i dziecka.
3. Zacieśnienie współpracy z Pomorskim Ośrodkiem Adopcyjnym w Gdańsku.
4. Współuczestnictwo w kampaniach medialnych i informacyjnych organizowanych przez inne podmioty pomocy społecznej (ROPS, GOPS-y, inne).

Metody i efekty pracy pracowników działu pieczy zastępczej

1. Ocena za pomocą rozmów, obserwacji, spotkań, które odbywają się w Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie i dotyczą oceny zasadności dalszego pobytu dziecka w pieczy zastępczej. Na spotkania dotyczące oceny zapraszane są osoby bezpośrednio pracujące z dzieckiem.
2. Ewaluacja programów realizowanych w ramach poszczególnych poziomów.
3. Analiza sprawozdań składanych co pół roku do Sądów Rodzinnych dotyczących funkcjonowania rodzin zastępczych oraz analiza sprawozdań rocznych z efektów pracy koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej. Przygotowanie rocznego sprawozdania z pracy Organizatora Rodzinnej Pieczy Zastępczej. Analiza i przygotowanie Oceny zasobów Pomocy Społecznej z terenu Powiatu Nowodworskiego.
4. Analiza wskaźnika uczestnictwa w poszczególnych formach systemu pomocy dziecku i rodzinie tj. uczestnictwo w grupach wsparcia dla rodzin zastępczych, dla dzieci w rodzinach zastępczych oraz ilość uczestników w festynach dla rodzin zastępczych oraz w innych imprezach na rzecz dziecka organizowanych przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie.
5. Monitorowanie środowiska przy współpracy z OPS, tj. środowiska rodziców biologicznych, natomiast ze strony PCPR monitoring i wsparcie rodzin zastępczych już funkcjonujących oraz nowo powstałych.
6. Wywiady środowiskowe w rodzinach biologicznych i zastępczych.

7. Monitorowanie losów usamodzielnianych wychowanków rodzin zastępczych i placówek opiekuńczo – wychowawczych poprzez analizę Indywidualnych Programów Usamodzielnienia i ilość wypłacanych świadczeń na pomoc na kontynuowanie nauki.

Tabela 6. Zadania zawarte w ustawie o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, realizowane przez koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej w 2015

L.p.		Liczba Ocen Rodziny zastępczej	Liczba spotkań dotyczących oceny zasadności pobytu dziecka w pieczy zastępczej	Liczba rodzin zastępczych pod opieką koordynatora
1.	Młodszy koordynator rodzinnej pieczy zastępczej	1	12	5
2.	Koordynator rodzinnej pieczy zastępczej (1)	6	61	15
3.	Koordynator rodzinnej pieczy zastępczej (2)	3	51	16

Źródło: opracowanie własne

Koordynatorzy dbając o interesy dziecka oraz realizując zadania zawarte w ustawie występowali z pozwami alimentacyjnymi o zasądzenie alimentów od rodziców biologicznych, kierowali wnioski do Sądu Rodzinnego o pozbawienie władzy rodzicielskiej oraz po pozbawieniu władzy rodzicielskiej gromadzili dokumentację, która została przesłana do Pomorskiego Ośrodka Adopcyjnego w Gdańsku.

Zarówno koordynatorzy jak i pozostali pracownicy zespołu sukcesywnie podnoszą swoje kompetencje poprzez uczestnictwo w specjalistycznych szkoleniach, warsztatach i konferencjach. Starszy specjalista pracy z rodziną uczestniczył w regularnych spotkaniach dla kierowników pieczy zastępczej, a także poddawał swoją pracę regularnej superwizji.

W roku 2015 w ramach współpracy ze sponsorami zorganizowano dla rodzin zastępczych i rodzinnego domu dziecka oraz placówki opiekuńczo – wychowawczej festyn z okazji Dnia Rodzicielstwa Zastępczego. W czasie festynu oraz pikniku rodziny korzystały z zaplanowanych atrakcji, konkursów oraz poczęstunku.

Na rok 2016 zaplanowano kolejne działania mające na celu podnoszenie standardu opieki w rodzinnej pieczy zastępczej, m.in.:

- kontynuacja diagnozy psychofizycznej dzieci umieszczanych w pieczy zastępczej,
- rozszerzenie poradnictwa specjalistycznego,
- kontynuacja grupy wsparcia dla dzieci oraz rodziców zastępczych,
- szkolenia tematyczne oraz specjalistyczne,
- dalsze podnoszenie kompetencji pracowników Zespołu rodzinnej pieczy zastępczej.

Sprawozdanie sporządził:

Starszy specjalista pracy z rodziną

Zatwierdził:
Dyrektor Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie
w Nowym Dworze Gdańskim